

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Чумак Л.В.

Донбаський державний педагогічний університет

В публікації розглядається практичний аспект використання проектної технології в системі виховної роботи школи. Аналізуються можливості створення виховних проектів, спрямованих на виховання патріотичних почуттів, поглядів і переконань. Розкриваються особливості красназвачої діяльності учнів в контексті патріотичного виховання.

Ключові слова. проектна технологія, виховний проект, патріотичне виховання, красназвача діяльність, позакласна виховна робота.

Постановка проблеми. Нині Україна перебуває на шляху радикальних політичних, соціальних та економічних перетворень, національного відродження, побудови нового громадянського суспільства.

Сьогодні важливо відтворити в українському суспільстві почуття патріотизму як духовно-моральної та соціальної цінності, сформувати у молоді громадянсько активні, соціально значущі якості, які вона зможе проявити в усіх сферах діяльності, перш за все, пов'язаних із захистом інтересів свого народу та Батьківщини, реалізації особистого потенціалу заради зміцнення української держави.

Актуальність громадянсько-патріотичного виховання особистості в сучасному українському суспільстві великою мірою зумовлюється потребою державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, що мають забезпечити усім громадянам рівні стартові можливості для розвитку й застосування їхніх потенційних здібностей, досягнення суб'єктивно привабливих і водночас соціально значущих цілей як умови реалізації найголовнішої соціально-психологічної потреби особистості – потреби в самовизначенні та самоствердженні.

Позакласна та позашкільна робота є важливою діяльною початково-виховного процесу, оскільки вмиле поєднання її з навчальним процесом забезпечує гнучкість і цілеспрямованість навчально-виховної діяльності в цілому.

Сьогодні поширеною є думка про те, що для підвищення ефективності навчально-виховного процесу потрібно звернутися до проектних технологій, в основу яких має бути покладена творча діяльність учнів.

Метою публікації є дослідження практичного аспекту використання проектної технології в системі позакласної виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу, зокрема, у громадянсько-патріотичному вихованні учнів.

Виклад основного матеріалу. Поняття «метод проектів» трактується дослідниками по-різному: як комплексний метод навчання та виховання; як педагогічна технологія; як конкретна практична робота вчителя, спрямована на формування у школярів певної системи навичок та вмій. Метод проектів визначається також як спосіб організації навчально-виховної діяльності, під час якого «учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань-проектів» [6, с. 205].

Існує також трактування методу проектів як цілісної педагогічної технології. Таке визначення подають В. Гузєєв, М. Запрудський, Н. Кисельова, Д. Левітес, Г. Петровський та інші дослідники [4, с. 14].

Суттєвими ознаками методу проектів є здійснення навчально-виховного процесу на засадах

особистісного підходу до учнів та створення умов для їх саморозвитку і самонавдосконалення.

Науковці пропонують розгорнуту класифікацію навчальних та виховних проектів. Їх поділяють за різноманітними критеріями. Зокрема, за основною діяльністю, предметною галуззю, кількістю учасників, тривалістю тощо.

За методом чи видом діяльності, домінуючим в проекті, виділяються дослідницькі, творчі, прикладно-рольово-ігрові, практико-орієнтовні, інформаційні проекти. За характером контактів – внутрішні (локальні), регіональні, міжнародні. За кількістю учасників – персональні (індивідуальні), парні, групові. За терміном проведення – короткострокові, середньострокові, довгострокові, епізодичні.

За змістовним аспектом проекту – літературні, природничо-наукові, екологічні, мовні (лінгвістичні), культурологічні (краєзнавчі), рольово-ігрові, спортивні, географічні, історичні, музичні [4].

Педагогу необхідно зорієнтуватися у конкретній ситуації та визначити, який саме вид проектування буде найбільш успішним та дієвим для розвитку творчих здібностей школярів.

Незалежно від типу проекту, результати учнівської праці мають бути відчутними, певним чином оформленими, мати конкретне матеріальне вираження.

Розглянемо особливості практичної реалізації проектної технології на прикладі створення виховних проектів, спрямованих на патріотичне виховання старшокласників.

Одне з чільних місць у системі громадянсько-патріотичного виховання молоді належить вихованню любові і дбайливого ставлення до рідної землі, – своєї «малої батьківщини», її історії, поваги до народних традицій і звичаїв, фольклору, любові до рідної природи. У зв'язку з цим одним з пріоритетних напрямів громадянсько-патріотичного виховання молоді є краєзнавство та туристично-краєзнавча діяльність.

Туристично-краєзнавча діяльність – це вид пізнавально-культурної, виховної та дослідницької діяльності, яка виступає чинником формування особистості через поглиблене ознайомлення з довіллям, історичним минулим рідного краю, його звичаями, обрядами, традиціями, історичними та культурними пам'ятками, що сприяє громадянсько-патріотичному вихованню дітей та молоді [5, с. 56].

Виконання туристсько-краєзнавчих завдань передбачає пошукову та дослідницьку діяльність школярів: роботу з архівними матеріалами, вивчення фондів і експозицій музеїв, зустрічі з ветеранами війни та праці, з людьми, які добре знають народні звичаї та обряди України; вивчення природи рідного краю, знайомство з пам'ятниками історії та культури.

Таким чином ми бачимо, що одним з ефективних напрямів позакласної роботи з громадянсько-патріотичного виховання є туристично-краєзнавча

діяльність. Історичне краєзнавство – важливий напрямок в туристично-краєзнавчій діяльності. Саме історія нашого краю є важливим засобом у формуванні почуття любові до «малої» Батьківщини, відчуття гордості за неї.

Важливою складовою цієї роботи є виховні проекти. Розглянемо етапи роботи над проектом на конкретному прикладі.

Виховний проект «Подорож у минуле. Наше місто: факти, легенди, обличчя».

Мета: поглиблення й розширення знань про рідне місто, його історію, культуру, традиції; розвиток почуття патріотизму, формування почуття любові до «малої» Батьківщини, відчуття гордості за неї; розвиток практичних вмінь та навичок.

Завдання проекту:

формування інтересу до нашого минулого, усвідомлення зв'язків сучасності і минулого на прикладі історії рідного міста;

розвиток вмінь працювати з довідковою літературою, фондами краєзнавчого музею, інтернет-ресурсами тощо;

розвиток у школярів вміння працювати в команді, що сприятиме формуванню позитивної взаємозалежності, підвищенню загальної активності учнівського колективу.

Віковий склад цільової аудиторії. Учні 9-11 класів.

Найсприятливішим для початку систематичного громадянсько-патріотичного виховання є старший шкільний вік, коли особливо активізується інтерес учнів до соціального світу, суспільних явищ.

Програма реалізації проекту:

Аналіз організації проектної діяльності з учнівською молоддю дозволяє виділити основні етапи проектної технології: початковий, основний, завершальний.

Початковий етап.

На цьому етапі передбачається:

- створення ініціативної групи школярів,
- обговорення методів та засобів реалізації;
- моделювання кінцевого результату; планування майбутньої діяльності;
- формування робочих груп і визначення завдання для кожної.

На початковому, а іноді його називають пошуковому та аналітичному етапі, важливо сформулювати в учнів мотивацію до дослідницької роботи, оскільки особистий інтерес учнів сприятиме усвідомленню підходу до виконання проекту в цілому. На цьому етапі до учнів звертаються з питаннями: «Що ви знаєте про минуле нашого міста? Яка назва вулиці, де ви живете, була у минулому? Скільки років існує наша школа? Які навчальні заклади були в нашому місті 100 років назад? Чому вчили дітей? « та інші.

В процесі спілкування з учнями формулюється загальна проблема: знайомство з історією рідного міста.

Наступним кроком є обговорення питань, які будуть досліджуватися та форми, у вигляді яких буде представлений проектний продукт.

Учні розподіляються на декілька груп. Кожна група повинна представити свій варіант бачення проектного продукту.

Принциповим є колективне обговорення учнями всіх рішень, що приймаються на основі узгодження їхніх інтересів, використовуючи різноманітні методи групової роботи (мозковий штурм, загальне коло, виявлення альтернатив, вибір оптимального варіанту тощо).

В результаті колективного обговорення приймається рішення про створення циклу лекцій-відеоек-

скурсій під загальною назвою «Подорож у минуле. Наше місто: факти, легенди, обличчя.»

Перша лекція – відеоекскурсія присвячена закладам освіти в нашому місті. Її назва «Навчальні заклади міста. Подорож в історичне минуле».

Основний етап або реалізація плану дій передбачає:

- збір та аналіз інформації, отриманої на основі спостережень, особистого досвіду;
- пошук оптимального способу досягнення мети проекту, побудова алгоритму діяльності, планування роботи;
- взаємодія з компетентними спеціалістами, пошук свідчень, що містяться у друкованих виданнях, архівах, інтернеті тощо.

Визначаються завдання кожної групи; необхідно переконатися, що учні розуміють, що від них вимагається.

Важливим є налагодження процесу обміну інформацією між дослідницькими групами, а також розподіл усіх зібраних матеріалів між групами відповідно до напрямку їхньої роботи.

Було вирішено, що кожна група учнів буде займатися пошуком інформації про конкретний навчальний заклад. Пошук інформації відбувався у співпраці зі співробітниками краєзнавчого музею, викладачами педагогічного університету. Також до роботи над проектом були залучені школярі, що займаються в «Школі дикторів» місцевого телеканалу. Вони отримали завдання зробити відеосюжети про окремі навчальні заклади на основі інформації, зібраної членами пошукових груп. Одна з груп учнів – редактори проекту. Вони повинні поєднати інформацію пошуковців для лекцій-відеоеккурсій.

Необхідним елементом роботи в групах є особистісна взаємодія.

Учні спрямовувались на те, що група несе відповідальність за досягнення своїх цілей, і кожен член групи повинен відповідати за свою частку роботи. Кожен член групи повинен реалізуватись як повноправна особистість.

В процесі роботи над проектом ми намагались сприяти розвитку в учнів таких соціальних навичок і умінь, як навички керівництва, прийняття рішень, створення атмосфери довіри, вміння спілкуватись, конструктивно розв'язувати конфлікти.

Групова діяльність позитивно впливає на розвиток у школярів вміння пристосовуватись до умов роботи в команді, сприяє формуванню позитивної взаємозалежності, підвищенню загальної активності учнівського колективу.

Проміжні результати пошукової діяльності та інформація про навчальні заклади міста були обговорені школярами в групах. Зібрані матеріали були проаналізовані, систематизовані та підготовлені до презентації.

Заключний етап або презентація проекту передбачає:

- консультації з експертами, консультації з керівником проекту;
- узагальнення та класифікацію зібраних матеріалів;
- презентація, захист проекту.

Під час презентації була представлена узагальнена та систематизована інформація про навчальні заклади нашого міста у минулому. Були знайдені фотографії деяких навчальних закладів, а також зроблено два відеосюжета: про жіночу гімназію (зараз один з корпусів педагогічного університету) та про ЗОШ № 8. В результаті дослідження було встановлено, що на початку ХХ ст. місто Слов'янськ було одним з потужних освітніх цен-

трів південно-східного регіону України, яке забезпечувало підготовку спеціалістів для різних галузей народного господарства.

Підсумки. Оцінка своїх дій. Після закінчення проекту доцільно організувати обговорення, на яке можна запросити всіх дорослих, які допомагали у вирішенні проблеми. До розмови були запрошені співробітники місцевого краєзнавчого музею, працівники телеканалу «С плюс», викладачі педагогічного університету. Вони висловили свою думку щодо участі школярів у проекті і звернули увагу на шляхи вдосконалення пошуково-краєзнавчої діяльності старшокласників.

Робота над проектом сприяла розширенню уявлень школярів про рідне місто, підвищенню інтересу до краєзнавчої діяльності, формуванню вмінь та навичок пошукової діяльності, командної співпраці. Вона сприяла розвитку національної, громадянської та патріотичної спрямованості школярів, усвідомленню свого національного «Я».

Очікувані результати та перспективні напрями подальшої діяльності:

отримання проектного продукту – сценарію лекції-відеоекскурсії шляхом спільного творчого пошуку педагогів і учнів;

формування у школярів здатності до спільного пошуку, самодослідження, творчого саморозвитку;

розвиток вмінь та навичок роботи з інформаційними джерелами: довідковою літературою, фондами музею, інтернет-ресурсами тощо.

Як перспективний напрямок в межах реалізації краєзнавчого виховного проекту, пропонується створення туристично-краєзнавчого клубу, діяльність якого буде спрямована на подальше, поглиблене знайомство з рідним краєм.

Висновки. Використання методу проектів у навчально-виховному процесі сприяє кращому засвоєнню знань у школярів, особистісному розвитку а також формуванню у них вмінь самостійно працювати та користуватися різними джерелами інформації.

У проекті учні стають основними дійовими особами освітнього процесу, рівноправними учасниками творчого колективу. Це дозволяє їм об'єднуватися за інтересами, забезпечує різноманітність ролівої діяльності. Метод проектів дає можливість залучати до навчального процесу не тільки дії та думки школярів, але й їхні почуття.

Краєзнавчі виховні проекти допомагають молоді на власні очі побачити красу рідної землі, зблизька познайомитися з історією, культурою, традиціями українського народу, що сприяє збагаченню внутрішнього духовного світу, поширенню знань, національної, громадянської та патріотичної спрямованості, усвідомленню свого національного «Я».

Список літератури:

1. Братикова Г. В. та ін. Метод проектів як сучасна педагогічна технологія / Г. В. Братикова // Управління школою. – 2008. – № 7. – С. 26-28.
2. Качур М. Патріотичне виховання школярів у художньо-краєзнавчій діяльності / М. Качур // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 4. – С. 47-55.
3. Курило В. С. Освіта та педагогічна думка Східноукраїнського регіону у ХХ столітті / В. С. Курило – Луганськ: ЛДПУ, 2000. – 460 с.
4. Метод проектів у початковій школі // Упоряд.: О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.
5. Оришко С. Виховання патріотизму шкільної молоді в процесі позашкільної роботи / С. Оришко // Гуманізація навч.-вих. процесу: Зб. наук. пр. – Слов'янськ, 2007. – С. 55-62.
6. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 378 с.

Чумак Л.В.

Донбасский государственный педагогический университет

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОЕКТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ВНЕКЛАССНОЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Аннотация

В публикации рассматривается практический аспект использования проектной технологии в системе воспитательной работы школы. Анализируются возможности создания воспитательных проектов, способствующих формированию патриотических чувств, взглядов, убеждений. Раскрываются особенности краеведческой деятельности школьников в контексте патриотического воспитания.

Ключевые слова. Проектная технология, воспитательный проект, патриотическое воспитание, краеведческая деятельность, внеклассная воспитательная работа.

Chumak L.V.

Donbas State Teachers Training University

UTILIZATION OF THE PROJECT TECHNOLOGY IN THE SYSTEM OF THE OUT-OF-CLASS EDUCATIONAL WORK OF THE COMPREHENSIVE SCHOOL

Summary

Practical aspect of the application of the project technology in the system of the out-of-class educational work of the comprehensive school is regarded in the article. The civil-patriotic education of the pupils is accentuated.

Keywords: project technology, educational project, patriotic education, study-of-a-region activity.